

У последњих нешто више од месец дана, у Београду је било добро бити Емир Кустурица. „Славни редитељ“, како га еуфемистички називају домаћи новинари, покушавајуће пре свега себи да предоче глобални значај и друштвену величину особе о којој говоре, представио је Београђанима и Србији два своја „пројекта са стране“ – „панк оперу“ *Дом за вешање*

и своју аутобиографију

Смрт је неprovјерена гласина

. Само током Сајма књига, Кустурица је продао већи број примерака своје књиге, него што је тираж по свој прилици 90% штампаних дела у земљи, а укупан број приближио се цифри од сто хиљада продатих примерака. Паралелно са тиме, након 4 овацијама испраћена извођења

Дома за вешање

, пред распродатим Центром „Сава“, представа је започела глобалну турнеју која ће се завршити са 40 наступа на њујоршком Бродвеју. Кустурица још једном доказује своју победничку природу, чега год да се прихвати, истота тренутка постаје „светска класа“. Надалеко хваљене филмове на страну (а већ први од њих,

Сјећаш ли се Доли Бел?

(1981), био је догађај европских и светских размера, као што је то било и са његовим првим

српским

филмом,

Подземље

(1995), или првим филмом из његове „ведре фазе“,

Црна мачка, бели мачор

из 1998) – када је Куста основао бенд, за две године је свирао пред сто хиљада људи у Буенос Ајресу, прва позоришна представа му је одмах завршила на Бродвеју, прва књига – у бестселерима, док је за свој први архитектонски пројекат, „Међавник-град“, добио награду „Филип Ротије“ на нивоу целе Европе.

Емир Кустурица је отелотворење „гламура“, „џет-сета“ и холивудско-канског „звезданог сјаја“ на „овим просторима“, па ипак је нашим суграђанима (и комшијама – сваком из свог разлога) изузетно дуго требало да то схвате.

Емир Кустурица је отелотворење „гламура“, „џет-сета“ и холивудско-канског „звезданог сјаја“ на „овим просторима“, па ипак је нашим суграђанима (и комшијама – сваком из свог разлога) изузетно дуго требало да то схвате. Сам Кустурица небројено пута је подвлачио да му је „лакше било остварити признање на нивоу Југославије, него у Сарајеву“, као што му је, након тога, неупоредиво лакше било да стекне светску славу, него да му се та слава на достојан начин призна у Београду. Не треба бити циничан, али сасвим је могуће су тек посете Дијега Марадоне, Никите Михалкова и Џонија Депа, који су у нашем народу „недовосмислени“ великани, а који су са аеродрома по правилу одмах хитали на Мокру Гору Кусти на поклоњење, заобилазећи Београд са својом бескрајно провинцијалном „европском елитом“, доказале и убедиле „наше“ ко је, у ствари, њихов суграђанин-редитељ, и са каквим поштовањем његова дела треба вредновати. Трагично, али већ толико пута виђено – Кустурица који у иностранству представља *синоним* за културу Србије (и неретко и за Србију саму), у самој Србији био је не једном одбачен, ниподаштаван и чак отворено шиканиран. При томе, треба напоменути да се под „синонимом за културу“ мисли на *његове филмове* и њихову изванредну наравицу и артистичност, а не на оно што је *садржај* његових филмова, а чија је одбојност навела не једног српског културњака да Кусту одбаци као „оцрнитеља Србије“.

Овде је важно напоменути да Кустурица, као и велики број генијалних уметника, не мора свакоме да се допадне. И то није ствар омаловажавања „нерафинираности“ и „некултуре“ оних, којима емотивна и урнебесна атмосфера уметничких остварења овог режисера једноставно „није по вољи“. Проблем лежи у томе, што, док је успех Кустурице у свету саморазумљив и очигледан, будући да је спектакуларна оригиналност његових филмских остварења апсолутно непоновљива, и то у време које просто врви од настојања да се светском културном тржишту понуди „сваки дан нешто ново“, у Србији је његов успех *парадоксалан*, и љубитељи његових филмова и присталице његовог деловања у земљи непрекидно неке морају да се правдају и нешто да доказују. При томе је нетрпељивост према редитељу једна од ретких (али чврстих) веза које на културној сцени уједињују напоре фолклорних конзервативаца и „националиста“ на

једној, и искарикираних „турбо-фолк Европљана“ на другој страни. И једни и други сматрају да је улога великог уметника из мале земље да на западу фура (њихову) политичку агенду, па би једни да Кустурица сними њихову верзију

Царства небеског

(Ридли Скот, 200.), где би Кустуричин афинитет према мотивима летења могао да се искористи за финално и климактерично уздизање цара Лазара и његових витезова до Божјег престола и Његових скута, док би други да

Кустурица у најмању руку повуче новац из пројеката попут фестивала „Кустендорф“ и парка природе „Мокра Гора“ (јер то нас, забога, никада неће увести у ЕУ), и да их уложи у финансирање пројеката младих и смелих критичара „притајеног зла“ у српском друштву, а чије филмове, авај, нико неће да гледа. И наравно, и једни и други не могу да преболе чињеницу да је Кустурици на располагању све оно што би они хтели од својих малих, осредњих живота, а још мање да му опросте што је све то не трепнувши одбацио, да би се бавио развојем и напретком Србије, такве каква је, а каквом они очигледно не могу да је поднесу. Ни једни, ни други.

Кустурица је, споља гледано, истинско отелотворење Србије, Србија-која-хода. Он је бивши Југословен који је скоро спознао своје српске корене и прихватио одбачено православље, цени правду и истину и воли Русију, а највише га боли неправда и неистина, док презире НАТО и Хавијера Солану. Он је умерено религиозан, уз јаке (мада чешће фолклорне, него идеолошке) симпатије према социјализму, кога пре везује за Тита, Чеа Гевару и Југославију, него за самоуправљање, прогоне и СССР. Према ЕУ је скептичан, европејству и западњаштву се подсмева, а суштински је космополита, антифашиста и подједнако наклоњен целом (културном) свету. На речима воли домаћи фолклор и обичаје и гласни је антиглобалиста, али суштински дубоко поштује холивудску културу коју наглас критикује, настојећи да све „своје“ максимално прилагоди нормама које важе „глобално“.

Трагично, али већ толико пута виђено – Кустурица који у иностранству представља *СИНОНИМ*

за културу Србије (и неретко и за Србију саму), у самој Србији био је не једном одбачен, ниподаштаван и чак отворено шиканиран.

Наравно, због свега овога, Кустурични проблеми са земљама региона (и њиховим „дипломатским представницима“ и „културним аташеима“ у иностранству и Кругу двојке), заправо су проблеми Србије, коју је тако често почео да персонализује. Свиђало се то нама или не, Кустурица је архетип Србина у иностранству, и ударци које тамо трпи (а најсвежији је онај у Анталији, када га је министар културе Турске Ертугрул Генај, који себе види као заштитника и „свијетлог падишаха“ крхке босанске нације и културе, прогласио за *persona non grata*, због чега је Куста напустио жири фестивала „Златна наранџа“), у ствари су исти они ударци који су усмерени против свих нас током последњ

их двадесет година, а које наши политичари тако спремно, предано и бескомпромисно – игноришу. А то што се многим не уклапа у њихову визију архетипског Србина, то је већином последица тога што они ни о Србији немају баш најправилнију представу (као, уосталом, и они који је нападају). Са друге стране, они који су јавно препознати и *одабра*
ни као

наши представници и заступници наших интереса, намера и надања у земљи и иностранству, толико су спектакуларно неуспешни на томе задатку, да се врло често питамо да ли смо ми, као народ, уопште у стању да проценимо ко је, у ствари, наша властита елита.

Кустурични проблеми са земљама региона (и њиховим „дипломатским представницима“ и „културним аташеима“ у иностранству и Кругу двојке), заправо су проблеми Србије, коју је тако често почео да персонализује. Свиђало се то нама или не, Кустурица је архетип Србина у иностранству.

Било како било, Куста се „пробио“ и у Београду, и сада мирне душе може у било које доба да закаже концерт „*No Smoking*“ оркестра, без страха да ће бити извиждан, као што може да наступа у јавности и да ужива у пажњи и подршци, како оних који су га

волели и пратили током свих ових година и у свим стваралачким фазама, тако и оних који га у ствари не разумеју, али су свесни да је он „у глобалном тренду“. Њима је, у најмању руку, довољно што Џони Деп тако мисли, пошто већином не знају да је управо Кусторица био један од ретких који су Џонија Депа сматрали за светски феномен када је мало ко за њега и знао, а *Пирати са Кариба* нису

још били ни у примисли. Ипак, оно што је најважније, Кустуричин успех у земљи и иностранству довољно се акумулирао да су најзад „запушена уста злобницима“. А злобника је, како што то у Србији и пречесто бива, увек више него што једна мала и намучена земља заслужује. А раст редитељеве популарности сведочи и о томе да се разочарана, резигнирана и намучена Србија полако окреће ка својим сопственим вредностима и величинама. Или заиста мислите да је разлог популарности Кустине књиге изузетно примамљива реклама у

Вечерњим новостима

?